

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא זה

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלו נשמת
דינה בת עטל זיל
עובדיה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

הגמרא מקשה איך יתכן לחלק בכך, הרי הברייתא דלעיל של עיקר התקנה מביאה מעשה דבר בגזילה קיימת – כדלהלן:

(קושיה) והא אבנט דגזילה קיימת היא!

(תירוץ) מאי אבנט דמי אבנט.

(קושיה) וכל היכא דגזילה קיימת לא עבוד רבנן תקנתא?

והרי מריש דגזילה קיימת היא - ותנן על המריש הגזול שבנאו בבירה שיטול דמי מפני תקנת השבים.

(תירוץ) שאני התם דכיון דאיכא פסידא דבירה שוויה רבנן כדלית מ"מ צריך לשלם מעות כיוון שהגזלה קיימת בבירה.

סיכום ההלכות הנלמדות בתקנת השבים

גזלים שהחזיקו לא מקבלים מהם - תקנה בימי רבי.

גזילה קיימת - חייב להחזיר ומקבלים מהם.

גזילה שאינה קיימת - מחזירים כדי לצאת לידי שמים אך לא מקבלים מהם.

פטורים להחזיר -

1. יורש:

פטור מלהחזיר - קונה בשינוי רשות ויאוש.

דבר מסוים: אם אביהם עשה תשובה ולא הפסיק להחזיר מחזירים. שאר המקרים פטורים.

2. דבר שיש הפסד להחזירו - פטור (מריש).

[משנה] (2) גזל פרה מעוברת וילדה - משלם דמי פרה העומדת לילד

להלן יבואר שלוש שיטות בעניין הזה, הגמרא בעמוד הבא תבאר את דבריהם.

תנו רבנן הגוזל רחל וגזזה, פרה וילדה,

א. רבי מאיר - משלם אותה ואת גיזותיה ואת ולדותיה כל מה שנטל ממנה וכל מה שהשביחה.

ב. ר' יהודה אומר גזילה חוזרת בעיניה כמו שהיא עכשיו יחזרנה ומשלם דמי הגיזות ועובר כמו שהיו בשעת הגזילה, ולא מה שהשביחו אצלו.

ג. רבי שמעון אומר רואין אותה כאילו היא שומא אצלו בכסף כשעת הגזילה.

שיטת ר"מ - האם שינוי קונה

להלן הגמרא דנה בשיטת רבי מאיר האם הוא סובר ששינוי קונה ומביאה שתי לשונות: ראשונה שמסתפקת ופושטת מברייתא לגבי אומן ששינה בצמר משלם כשעת הגזילה, ובאיכא דאמרי' היה פשוט לגמרא שר"מ סובר שקונה, ומוכיח מהברייתא (מפ"ק), ומסתפקת לגבי הקנס, והיינו אם קנס אפילו בשוגג או דווקא במזיד.

- לישנא קמא-

איבעיא להו מאי טעמיה דרבי מאיר?

להלן צדדי הספק:

משום דקסבר שינוי במקומו עומד,

או דילמא, בעלמא שינוי קונה, והכא קנסא הוא דקא קניס שלא יהיה חוטא נשכר וליטול השבח?

למאי נפקא מינה?

להיכא דכחשא מכחש - משום שקנס משלם כשעת הגזילה, ומשום שינוי במקומו עומד, מחזיר כמות שהיא עתה.

תא שמע גזל בהמה והזקינה, עבדים והזקינה והיינו כחשה.

א. ת"ק משלם כשעת הגזילה.

ב. רבי מאיר אומר בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך שעבדים דינים כקרקעות, ובהם חוזרת בעינה שאינה נגזלת לקנות הגזל בשינוי.

וכך מדייקים - ואילו בהמה כשעת הגזילה.

ואי סלקא דעתך סבר רבי מאיר שינוי במקומו עומד, אפי' בהמה נמי!

אלא לאו ש"מ קסבר ר' מאיר שינוי קונה והכא קנסא הוא דקא קניס.

(דחיה) אמרי רבי מאיר לדבריהם דרבנן קאמר להו - וכך טען נגדם:

לידידי שינוי אין קונה, ואפילו בהמה נמי, אלא לדידכו דאמריתו שינוי קונה אודו לי מיהת בעבדא דמקרקעי דמי וקרקע אינה נגזלת!
ואמרי ליה רבנן: לא, עבדא כמטלטלי דמי.

מי שנתן לאומן לצבוע את צמרו וטעה:

ת"ש לצבוע לו אדום וצבעו שחור, שחור וצבעו אדום:

ר' מאיר אומר נותן לו דמי צמרו כבתחילה אפילו שעתה שווה יותר לנצרכים לצבע כזה. וכך מדייקת: דמי צמרו, אין, דמי צמרו ושבח, לא.

ואי סלקא דעתך סבר רבי מאיר שינוי אין קונה, דמי צמרו ושבח בעי למיתב ליה?

אלא לאו ש"מ קסבר ר"מ שינוי קונה והכא קנסא הוא דקא קניס שמע מינה [אכן וצבוע לא קנס שהיה שוגג].

- איכא דאמרי-

הא לא איבעי לן מדאפיך רב ותני:

גזל פרה והזקינה עבדים והזקינה:

א. ר"מ משלם כשעת הגזילה.

ב. וחכמים אומרים בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך.

ודאי לרבי מאיר שינוי קונה והכא קנסא הוא דקא קניס ליה.

הכי איבעי לן:

כי קא קניס במזיד, אבל בשוגג, כגון לוקח שלקח מגזלן והשביחה ולא ידע שהיא גזולה, לא קניס,

או דילמא, אפי' בשוגג נמי קניס?

תא שמע חמשה גובין מן המחוררין ולא מנכסים בני משועבדים - ואלו הן:

1) פירות,

2) ושבח פירות,

3) והמקבל עליו לזון בן אשתו ובת אשתו.

4) וגט שטר **חוב שאין בו אחריות** שלא כתב הלווה שכל נכסיו אחראים למלווה ז.

5) **וכתובת אשה שאין בה אחריות.**

[עד כאן דף צה עמוד א']

הגמרא מוכיחה שברייתא זו שנויה כ"מ מהמקרה (4) ומוכיחה שהדין של פירות ושבח פירות (1-2) שאפילו בשוגג קנס ר"מ - כדלהלן:

מאן שמעת ליה דאמר אחריות לאו טעות סופר הוא? דהיינו שאין לך אדם שמלווה בלי שהלווה יקבל עליו אחריות נכסיו, ומה שלא כתב בשטר תולים שהסופר טעה בזה?

רבי מאיר סובר שהולכים אחר לשון השטר?

וקתני פירות ושבח פירות-

פירות שבח פירות היכי דמי?

כגון שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביחה, והרי היא יוצאה מתחת ידו.

כשהוא גובה ^{הלוקח} **גובה את הקרן מנכסים משועבדים, שהוא מוקדם שהרי כתב**

בשטר המכירה שהוא אחראי, ואת השבח מנכסים בני חורין.

אצל גזלן והוא שבח שהשביח הלוקח היינו נמי שבח שעל גבי הגזלה ויקנס בו ר' יהודה כמו בההיא דלקמן (ע"ב) לרב זביד ואע"ג דכי נוקי לה נמי כרבי יהודה אכתי מצי לאוכוחי דהשתא ר' יהודה דלא קניס ליה כולי האי קניס בשבח זה שע"ג קרקע ר"מ דקניס טפי לא כ"ש מכל מקום טפי ניחא ליה לאוכוחי מר' מאיר גופיה ר"מ:

¹⁰ תוספות ד"ה מאן שמעת ליה דאמר אחריות לאו טעות סופר כו'. וא"ת בלאו האי טעמא ה"מ למפרך מאן שמעת ליה דקניס ר"מ וש"מ דבשוגג קניס ואז לא היה צריך לאתויי ברייתא אלא מתני' דהניזקין (גיטין דף מח: ושם) דאין מוציין לאכילת פירות וי"ל דמכח זה לא ה"מ לאוכוחי דאתיא כ"מ דהא רבי יהודה נמי מצינן למימר דקניס לרב זביד דאמר דלרבי יהודה שבח שעל גבי הגזילה הוי דנגזל אע"ג דנשתנית ע"י כגון נטענה או נתעברה

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא זה

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלו נשמת
דינה בת עטל זיל
עובדיה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

הגמרא מסיימת את ההוכחה ממה שהלוקח הוא שוגג שלא ידע מזה ועם כל זאת נוטלים ממנו את הפירות ושבת פירות.

דאתא בעל ארעא נגזל ושקיל ארעיה ושבתיה.

מאי לאו בעם הארץ? דלא ידע דקרקע נגזלת או אינה נגזלת ואפי' הכי קאתי בעל קרקע ושקיל לארעא ושבתיה - ושמע מינה בשוגג נמי קניס.

(דחיה) אמרי לא בלוקח תלמיד חכם וידע¹¹ והיינו מזיד.

תא שמע לצבוע לו אדום וצבעו שחור, שחור וצבעו אדום - נחשב שוגג שהרבה

אנשים אינן יודעים שאסור לשנות מדיובורו של בעל הבית.

ר' מאיר אומר נותן לו דמי צמרו - דמי צמרו ושבתו, לא.

ואי סלקא דעתך בשוגג נמי קניס, דמי צמרו ושבתו בעי למיתבא ליה?
אלא לאו ש"מ במזיד קניס בשוגג לא קניס ש"מ.

הגוזל רחל וגזזה או פרה ילדה אצלו - מחלוקת ר"י ור"ש

אחר שבררנו דברי ר"מ, הגמרא מביאה עתה שני ביאורים כיצד לבאר את המחלוקת בן ר"י ור"ש, וגם יתבאר מי התנא של משנתנו - כדלהלן:

רבי יהודה אומר גזילה חוזרת בעיניה.

ר"ש אומר רואין אותה כאילו היא שומא אצלו בכסף.

מאי בינייהו?

א. רב זביד בשבח שעל גבי גזילה, כגון שגזלה ריקנית ונתעברה אצלו או טעונה

גיזה, או כשגזלה מעוברת או טעונה והשביחה¹², קמפילגי-

ר' יהודה סבר דנגזל הוי והיינו חוזרת בעיניה בשעת העמדה בדין כמו שהיא עכשיו, בין

השביחה (לא גזזה) ובין הכתישה (והוולד והגיזה משלם בדמים), למרות שקנה את הגיזה

והוולד בשינוי (כשהשביחה), מ"מ קנס ר"י שמשלם כמו שהוא עתה. אמנם אם גזזה או הולידה,

בזה חולק על ר"מ ואומר שמשלם דמים ולא הגיזה והוולד.

ור"ש סבר דגזלן הוי ששינוי קונה [אפילו שאינו גמור] לעניין שלא ייתן השבח לנגזל אלא

משלם דמים.

ב. רב פפא - דכ"ע שבח שעל גבי גזילה דגזלן הוי.

והכא למחצה לשליש ולרביע קמפילגי -

רבי יהודה סבר שבח שעל גבי גזילה כוליה דגזלן הוי - 'בעיניה' שאמר היינו בשעת

הגזילה.

ורבי שמעון סבר למחצה לשליש ולרביע הוא דשקיל גזלן - כמנהג המדינה למקבל

בהמות להשביחם לזמן גדול.

כיצד לבאר המשנה גזל פרה ונתעברה אצלו - רב זביד ורב פפא

לפי שתי השיטות הנ"ל הגמרא מחשבת את הסיפא של משנתנו - כדלהלן:

תנן גזל פרה ונתעברה אצלו וילדה, רחל ונטענה אצלו וגזזה. משלם כשעת

הגזילה.

הגמרא מדייק: ילדה, אין, לא ילדה, הדרא בעינא .

בשלמא לרב זביד דאמר שבח שעל גבי גזילה דנגזל הוי לר' יהודה - הא מני

רבי יהודה היא.

(קושיה) אלא לרב פפא דאמר דגזלן הוי הא מני? לא רבי יהודה ולא ר"ש?

(תירוץ) אמר לך רב פפא הוא הדין אפילו לא ילדה נמי כשעת הגזילה הוא

דמשלם, והא דקתני ילדה איידי דנסיב רישא ילדה נסיב סיפא נמי ילדה.

תניא כוותיה דרב פפא ר' שמעון אומר רואין אותה כאילו היא שומא

אצלו בכסף למחצה לשליש ולרביע.

לר"ש הגזלן גובה את חלקו מהקרקע או בדמים

אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא איבעיא לן: לר' שמעון דאמר למחצה לשליש ולרביע הוא דשקיל גזלן,

להלן צדדי ספקו:

כי מסלקינן ליה בדמי מסלקינן ליה,

או דילמא מבשרא שקול ואין היגזל יכול ליתן דמים?

ופשטנא מהא-

דאמר רב נחמן אמר שמואל שלשה שמיין להן השבח ומעלין אותן בדמים ואלו הן:

1) **בכור לפשוט - קודם החלוקה השביחו הנכסים, ובזה אין בכור נוטל פי שניים, ולכן**

כשבאו לחלוק אז הבכור יכול ליטול הקרקע עם שבח ומחזיר לפשוט הדמים השייכים לו,

כגון אם השביחה 12 זוזים כל אחד זוכה ב6 זוזים, כשהבכור נוטל 2/3 מהקרקעות, אז

נמצא אצלו 8 זוזים מהשבח, ויכול להחזיר לו את 2 זוזים העודפים בדמים ולא בשיעור

בקרקע.

2) **ובעל חוב ללוקח - בעל חוב שטורף מלוקחות הוא נוטל את כל הקרקע, עם השבח**

שהשביח הלוקח, ומחזיר לו בדמים.

3) **ובעל חוב ליתומים - בעל של אבי היתומים אין לו זכות במה שהשביח לאחר מיתת**

אביהם, מ"מ יכול ליטול את כל השדה ולהחזיר דמים כנגדם .

סתירה מדברי שמואל

אמר ליה רבינא לרב אשי מי אמר שמואל בעל חוב ללוקח היב ליה שבח?

(קושיה) והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח.

(תירוץ) א"ל לא קשיא כאן בשבח המגיע לכתפים¹³ שהפירות קרובות להיקצר ולמרות

שעדיין הם צריכות את הקרקע אנו מחשבים כפירות גמורים.

וכאן בשבח שאין מגיע לכתפים.

(קושיה) אמר ליה והא מעשים בכל יום וקא מגבי שמואל אפי' שבח המגיע

לכתפים כל זמן שעדיין צריכים לקרקע.

[עד כאן דף זה עמוד ב']

¹¹ תוספות ד"ה דילמא בלוקח ת"ח דידע. וא"ת ואמאי גובה שבח מנכסים בני חורין דבפ"ק דב"מ (דף טו): אפילו בה הכיר בה שאין שלו ולקחה אם מעות מתנה או פקדון אבל לכ"ע אין לו שבח וי"ל דהתם שלא באחריות והכא באחריות דבאחריות לא שייך למימר לא מתנה ולא פקדון:

¹² רש"י בד"ה בשבח שעל גבי הגזילה ביאר שגזל בהמה ריקנית, אמנם בד"ה דרבי יהודה ביאר מחלוקתם בבהמה מעוברת וטעונה. [האחרונים תמהו בזה, וישנם שיבארו שבשניהם נחלקו - משום כך כתבתי את שני המקרים.]

¹³ תוספות ד"ה שבח המגיע לכתפים. כאן פ"ה כגון תבואה שגדלה כל צרכה ושאין מגיע לכתפים שצריכה לקרקע וקשה דאם כן לפירושו גבי ב"ח אפי' מתבואה שאין צריכה לקרקע

(שבח) מפורש:

ניתן לקבל את סיכומי 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com - נשמח לקבל הערות ותיקונים.